

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Батанова Людмила Олександрівна СТАН МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	240
Іванченко Едуард Пилипович ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ	241
Івасюк Ігор Георгійович ДЕЯКІ ЗАХОДИ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	244
Коваль Наталія Олексіївна ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ	246
Козарійчук Дмитро Васильович ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	248
Панчук Анна Олександрівна ЩОДО ЗМІНИ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПОРТАМИ В УКРАЇНІ	249
Плохута Євгеній Петрович ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЇ У МИТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	252
Сергєєв Юрій Володимирович БЕЗПЕКА В ЧОРНОМОРЬСЬКОМУ РЕГІОНІ ТА РОЗВИТОК СТРАТЕГІЇ: НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА США	254
Назарко Артем Аркадійович ПОСТ-МИТНИЙ КОНТРОЛЬ У РОЗУМІННІ СТАТТІ 337 ¹ МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	255
Омельченко Андрій Іванович РЕЖИМ ПІДВОДНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО БАЗИСУ.....	258
Рудик Марко Романович КОНТРОЛЬ СУДЕН ДЕРЖАВОЮ ПОРТУ У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ СУБСТАНДАРТНОМУ СУДНОПЛАВСТВУ	260

СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОУСТРОЮ, ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ, ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, АДВОКАТУРИ

Бакаянова Нана Мезенівна ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ АДВОКАТІВ В АСПЕКТІ ПРАВА НА СВОБОДУ ОБ'ЄДНАННЯ	262
Косюта Михайло Васильович УЧАСТЬ ПРОКУРОРА У РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ ЗГІДНО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	265
Кісліцина Ірина Олександрівна ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ АДВОКАТАМИ ЕТИЧНИХ НОРМ ПРИ ВЕДЕННІ ОНЛАЙН-БЛОГІВ.....	267
Ковальчук Інна Сергіївна ПРАВОЗАХИСНА РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ У ВОЄННИЙ ЧАС	269
Кравченко Марина Олександрівна ПОРУШЕННЯ СУДДЕЮ СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	271
Кубаєнко Андрій Володимирович МОДЕЛІ ТА ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	273
Свида Олексій Георгійович ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ.....	275
Храпенко Олена Олегівна ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АДВОКАТУРІ.....	277
Курганський Олександр Валерійович ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПРОКУРАТУР В УКРАЇНІ В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД	279
Нестерчук Лілія Петрівна ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	281
Зубрицький Олександр Олександрович ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	283
Мозгальов Віктор Юрійович ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРИ ПОВОДЖЕННЯ ЗІ ЗБРОЄЮ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ ...	286
Полетило Павло Сергійович МОДЕЛЬ СПРАВЕДЛИВОГО ПРАВОСУДДЯ (ВИПАДОК, КОЛИ СВІДОК ОБВИНУВАЧЕННЯ ВІДСУТНІЙ В СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ)	288
Хлистік Мирослава Андріївна ПРИМИРЕННЯ СТОРІН СПОРУ ШЛЯХОМ МЕДІАЦІЇ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОЦЕСУ.....	291

ПРИМИРЕННЯ СТОРІН СПОРУ ШЛЯХОМ МЕДІАЦІЇ ПІД ЧАС СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Серед гарантованих Конституцією України прав людини і громадянина є право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [1]. Одним із способів реалізації такого права є забезпечена державою можливість звертатись до суду, який, відповідно до закону, здійснює правосуддя на засадах верховенства права та створює такі умови, за яких кожному учаснику судового процесу гарантується рівність у реалізації наданих процесуальних прав та у виконанні процесуальних обов'язків [2]. Особи, які вважають, що їх права порушені, звертаються до органів, що здійснюють правосуддя, як правило, у порядку позовного правадження, і як свідчить статистика, таких справ перебуває на розгляді у судах найбільше, при чому значна частина таких позовів розглядається із порушенням строків, передбачених процесуальними кодексами. Так, наприклад, у 2023 році судами першої інстанції у порядку адміністративного судочинства було розглянуто 495874 позовних заяв, із них 7374 (близько 1,5%) – із порушенням строків, передбачених Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАСУ), а у порядку цивільного судочинства розглянуто 530202 позови, із них 36533 (більше 6,8 %) – із порушенням строків, передбачених Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПКУ) [3]. Крім того, в судовій системі продовжує існувати так званий «кадровий голод», зокрема, зі слів заступника голови Вищої ради правосуддя Дмитра Лук'янова, в судах працює 4910 суддів, та є 2249 вакансій, при чому найгостріша ця проблема в судах апеляційних інстанцій, де більше половини суддівських посад є вакантними [4].

Враховуючи умови, в яких сьогодні доводиться працювати судам, їх перезавантаженість та недостатню кадрову забезпеченість, очевидною є необхідність зменшення кількості звернень до судової системи та розширення можливостей примирення сторін як на досудовій стадії, так і в процесі судового розгляду.

Примирення, відповідно до Академічного тлумачного словника української мови, – це стан за значенням «примиритися», «примирятися», тобто переставати сердитися один на одного, переставати ворогувати з ким-небудь, встановлювати мир [5].

Відповідно до п. 4 частини 1 статті 1 Закону України «Про медіацію», медіація – це поза-судова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [6]. Медіація може бути проведена для врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), і хоча у вказаному законі ця процедура визначена як позасудова, вона може бути проведена як до звернення до суду, так і під час судового провадження, і навіть під час виконання рішення суду (ч. 1 та 2 ст. 3 Закону України «Про медіацію»).

Так, відповідно до ч. 7 ст. 49 ЦПКУ, ч. 5 ст. 47 КАСУ, ч. 7 ст. 46 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПКУ), сторони можуть примиритися (досягнути примирення), у тому числі шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу [7; 8; 9]. При цьому заявити про бажання примиритися шляхом медіації повинні обидві сторони, лише тоді суд надає їм час для проведення медіації і зупиняє на цей період провадження у справі: у цивільному та господарському процесі не більш як на 90 днів, а в адміністративному – до закінчення строку, про який сторони заявили у клопотанні (п. 3¹ ч. 1 ст. 253 ЦПКУ, п. 3¹ ч. 1 ст. 229 ГПКУ, п. 4 ч. 1 ст. 236 КАСУ). Так, у справі № 903/1136/23 Господарський суд Волинської області ухвалою від 04 грудня 2023 року відмовив у задоволенні клопотання представника відповідача про зупинення провадження у справі на строк до 90 днів на час проведення медіації, оскільки іншою стороною таке ж клопотання не було заявлено [10].

На жаль, офіційна статистика щодо кількості судових проваджень, у яких сторони примирилися за участю незалежного посередника-медіатора, не ведеться, тому тяжко визначити, скільки на сьогодні є успішних кейсів врегулювання спорів шляхом медіації на різних стадіях судового процесу. У Єдиному державному реєстрі судових рішень можна віднайти справи, у яких судом зупинялось провадження на час проведення медіації, проте примирення сторін у цих справах досягнуто не було [11; 12].

Законом передбачено, незалежно від стадії провадження, повернення позивачу (скаржнику, заявнику) 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову (відповідної апеляційної чи касаційної скарги), якщо сторонам вдалося примиритися шляхом медіації, за результатами якої було укладено мирову угоду, або позивач відмовився від позову, або відповідач визнав позов (ч. 1 та 2 ст. 130 ГПКУ, ч. 1 та 2 ст. 142 ЦПКУ). Однак, як свідчить судова практика, щоб суд вирішив питання про повернення саме 60 відсотків судового збору, зацікавленій стороні необхідно надати докази того, що домовленості було досягнуто саме в результаті участі сторін у процедурі медіації. Так, Господарський суд Миколаївської області в ухвалі від 06 лютого 2023 року у справі № 915/708/22 зазначив, що «оскільки суду не подано доказів позасудового врегулювання спору між сторонами саме шляхом медіації в порядку, передбаченому Законом України «Про медіацію» (не подано договору про проведення медіації, інформації щодо медіатора, медіаційної угоди, угоди за результатами медіації тощо), в суду відсутні підстави для повернення позивачу з державного бюджету 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову. При цьому, посилення позивача в заяві про відмову від позову на проведення між сторонами медіації без надання підтверджуючих доказів не зумовлює виникнення у позивача права на повернення з державного бюджету судового збору в розмірі 60 відсотків» [13].

Отже, можливість примирення сторін спору шляхом медіації під час судового процесу законом передбачена, сторони використовують право звертатись до суду із клопотанням про зупинення провадження у справі на час проведення медіації, проте на сьогодні відсутні статистичні дані щодо кількості судових справ, у яких відбулось примирення сторін саме в результаті участі у процедурі медіації, що значно ускладнює проведення змістовного аналізу практичної реалізації норм законодавства про медіацію у зазначеній сфері.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4234> (дата звернення: 02.04.2024).
2. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 02.04.2024).
3. Судова статистика. 2023 рік. Судова влада України : веб-сайт. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023 (дата звернення: 02.04.2024).
4. Правосуддя майбутнього: експерти проаналізували основні виклики судової системи та шляхи їх подолання. PRAVO : веб-сайт. URL: <https://pravo.ua/pravosuddia-maibutnoho-eksperty-proanalizuvaly-osnovni-vyklyky-sudovoi-systemy-ta-shliakhy-ikh-vyrishennia/> (дата звернення: 02.04.2024).
5. Тлумачення значення слова «примирення». Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <https://sum.in.ua/s/prymyrennja> (дата звернення: 02.04.2024).
6. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20> (дата звернення: 02.04.2024).
7. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n6169> (дата звернення: 02.04.2024).
8. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 02.04.2024).
9. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 02.04.2024).

10. Ухвала Господарського суду Волинської області від 04.12.2023 р. у справі № 903/1136/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115370208> (дата звернення: 02.04.2024).

11. Ухвала Господарського суду м. Києва про поновлення провадження у справі від 27.02.2023 р. № 910/4447/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109271427> (дата звернення: 02.04.2024).

12. Ухвала Франківського районного суду м. Львова від 23.02.2024 у справі № 465/6094/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117204720> (дата звернення: 02.04.2024).

13. Ухвала Господарського суду Миколаївської області від 06.02.2023 у справі № 915/708/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109015017> (дата звернення: 02.04.2024).

Ключові слова: медіація, примирення, судовий процес.

Keywords: mediation, conciliation, litigation.

Чорний Максим Михайлович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури*

ЩОДО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ У ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ»

Проблематика функцій прокуратури вже упродовж тривалого часу не втрачає своєї актуальності. Попре цей факт, аналіз наукової літератури свідчить, що окремі функції, покладені на цей правоохоронний орган Конституцією України, залишаються малодослідженими. В рамках нашої теми увага буде приділена визначенню змісту поняття «процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях, досудове розслідування у яких здійснюється органами Державного бюро розслідувань». Зважаючи на той факт, що це поняття співвідноситься з поняттям «процесуальне керівництво досудовим розслідуванням» як частина та ціле, вважаємо за потрібне висвітлити деякі підходи до розуміння останнього.

Так, як зазначає Д. Мірковець, «процесуальне керівництво досудовим розслідуванням – це передбачена кримінальним процесуальним законодавством діяльність прокурора, що здійснюється у процесуальній формі по відношенню до процесуального суб'єкта, пов'язана із організацією процесу досудового розслідування та його спрямуванням, визначенням напрямів розслідування, координацією процесуальних дій, забезпеченням дотримання у процесі розслідування вимог законодавства України» [1, с. 179]. У свою чергу, В. Гринюк та К. Христенко аналізували повноваження прокурора під час здійснення процесуального керівництва на початковому етапі досудового розслідування та дійшли висновку, що це «передбачені нормами кримінального процесуального законодавства юридичні обов'язки, здійснюючи які за наявності передбачених законом підстав, прокурор справляє владно-розпорядчий вплив на органи досудового розслідування з метою додержання належного процесуального порядку початку кримінального провадження, а також прав і законних інтересів його учасників» [2, с. 18].

Імпонує також точка зору, відповідно до якої процесуальне керівництво прокурора це «організація процесу досудового розслідування, визначення напрямів розслідування, координація процесуальних дій, сприяння створенню умов для нормального функціонування слідчих, забезпечення додержання в процесі розслідування вимог законів України» [3, с. 66].